

DR. FÜLE SÁNDOR
Budapest

Új feladatunk — a honvédelmi nevelés

Az 1968/69. tanévtől az általános iskolákban is új feladatként jelentkezik a „Honvédelmi ismeretek” oktatása. Az új tantárggyal kapcsolatosan a pedagógusok már ismerik az alapvető rendelkezéseket, a tantárgy tanításának célját, a tantervi anyagot és azokat az általános utasításokat, amelyek alapján munkájukat végezhetik. Az új és nagyon fontos feladat jó megoldásához — a lehetséges tartalmi és módszertani tapasztalatok megszerzése előtt — néhány elvi-pedagógiai kérdés és általános módszertani lehetőség felvázolását tehetem e cikk keretében.

*

Az iskolai nevelésnek alapvető feladata szocialista hazánk építésére és védelmére való felkészítés. Ezt az alapvető feladatot az 1961. évi III. törvény a következőképpen fejezi ki: a Magyar Népköztársaság oktatási-nevelési rendszerének célja, hogy

„... a szocializmus építésében hasznos munkával közreműködő embereket neveljen, akik építik és védik a nép államát, hiven szolgálják a népek békéjének és testvériségének ügyét.”

Már ebből a rövid megállapításból is kitűnik, hogy *a honvédelmi nevelés nem különálló feladata a nevelésnek, hanem az egész nevelés célja és eredménye.* Minden pedagógusnak világosan kell látnia, hogy *a honvédelmi nevelés valamennyi általános iskolai nevelési feladat megvalósításakor figyelembe veendő, érvényesítendő célkitűzés.* Tehát nem szűkíthető le egyetlen nevelési feladatra, a fegyveres küzdelemre való felkészítésre, mégkevésbé csak alakiságra vagy „fegyelmezésre”. Az egész személyiség meghatározott irányú fejlesztéséről van szó a honvédelmi nevelés során. Ezt tudva egészen nyilvánvaló, hogy *a honvédelmi nevelés eszmei alapja a szocialista hazafiságra és proletárinternacionalizmusra nevelés!* A szocialista hazafiságra és proletárinternacionalizmusra nevelés lényegét és feladatait, sőt jó módszereit ismerik az általános iskolai nevelők. E feladatok közül néhányat — az új tantárgy, a „Honvédelmi ismeretek” oktatása szempontjából — kiemelek, elsősorban az egységes, színvonalas és eredményes megvalósítás céljából.

A honvédelmi nevelés és a hozzá szorosan kapcsolódó szocialista hazafiságra nevelés megköveteli, hogy tanulóifjúságunk a meghatározott tantervi anyag alapján, de más lehetőségeket, az osztályfőnöki órákat, az úttörő foglalkozásokat stb. is kihasználva, konkrét tények alapján ismerje meg hazánk társadalmi, politikai, gazdasági rendjét, szocialista építésünk, gazdasági és kulturális fejlődésünk eredményeit. Ebben a munkában alapvetőnek tartom, hogy a nevelők minden nevelési alkalommal mutassanak rá arra, hogy a tanulók, életkori lehetőségeik alapján, milyen módon vehetik ki

részüket a szocialista haza építésében, a haza védelmében. A tanulók minden tevékenységének, elsősorban a tanulásnak hazafias értelmet kell nyerni. A tanuláson belül és azzal összefüggésben nagy gondot kell fordítani minden pedagógusnak a haladó nemzeti hagyományaink megismertetésére, anyanyelvünk ápolására, nemzeti irodalmunk, művészetünk, történelmünk és haladó katonai hagyományaink megismertetésére. Mindez az értelmi nevelés körébe tartozik elsősorban. De nem tesz eleget kötelességének az a pedagógus, aki csak ezt teszi. A tanulókat hagyományaink megbecsülésére is kell nevelnünk. Mint alapvető nevelési eredményt, el kell érni, hogy általános iskolai tanulóifjúságunkat is eltérhetetlen érzelmi szálak fűzzék Magyarországhoz, szocialista hazánkhoz. A megfelelő osztályokban, nemzeti hagyományaink ápolása során, különösen elmélyülten kell foglalkozni a szocialista átalakulást közvetlen előkészítő hagyományokkal, a forradalmi munkásmozgalom és a kommunista párt tevékenységével. Az e tanévben sorra kerülő nagy évfordulók erre az elmélyült nevelőmunkára kitűnő lehetőségeket adnak.

A honvédelmi neveléshez szorosan hozzátartozik szeretett hazánk, a szocialista Magyarország földrajzi, természeti viszonyainak, területének és az ezen a területen folyó építőmunkának megismertetése. Ezt a megismertetést is érzelmileg mindig alá kell támasztani. A hazát lakó dolgozó nép szeretetére nevelés szintén alapvető feladata a honvédelmi nevelésnek. Úgy kell nevelni tanulóinkat, hogy életük alapvető célja legyen — minden tudásukkal, erejükkel a szocializmust építő magyar nép boldogulására törekedni! Mindezek a honvédelmi nevelés alapfeladatai és az igazi patriotizmushoz tartoznak. Minden pedagógus jól tudja, hogy ezek a nevelési feladatok csak az egyik oldalát jelentik a szocialista hazafiságnak. Ugyanilyen lényeges az internacionalizmusra nevelés. Tanulóinkat a legkisebb kortól úgy neveljük, hogy minden népet egyenrangúnak, szabadságra méltónak tartsanak. Ítélnenek el minden olyan gondolkodást, amely igazolni próbálja egyik nép uralmának jogosságát a másik felett. Az igazi patriotizmus nem sülyedhet nacionalizmussá, ahogyan ez napjainkban még a Duna-medencében is sok gondot, problémát okoz. Meggyőző tényekkel, a tanulók értelmi színvonalának megfelelően, magyarázzuk meg — és ezt gyakran tegyük —, hogy saját nemzeti érdekeink minden téren megkövetelik a szocialista világrendszer valamennyi népének egységét, együttműködését és kölcsönös segítségét. Nevelő munkánkban, megfelelő osztályokban és megfelelő alkalommal, nyíltan kell tárgyalnunk, mert nem lehet „kényes” kérdés, a szomszéd országokhoz fűződő viszonyunkat, a mutatkozó problémákat. Reális politikai gondolkodásra kell nevelnünk tanulóinkat, mert hazánk és a szocialista népek érdekei ezt követelik meg. Jelenlegi határaink kialakulásának történelmi okait alaposan meg kell világítani, elsősorban a történelem-tanítás során. Sorolni lehetne még az alapvető kérdéseket, amelyekről a szocialista hazafiságra és internacionalizmusra, a szélesebb értelemben vett honvédelmi nevelés során tanulóinkkal beszélnünk kell.

Az eddigi általánosabb megfogalmazásokon kívül — amelyek mindenki előtt ismertek — néhány konkrétabb feladatra és módszerre hívom fel a figyelmet a honvédelmi neveléssel kapcsolatosan. Az igazi hazafiságnak elengedhetetlen része a *jogos nemzeti büszkeség*. Munkánk során a jogos nemzeti büszkeség nevelésére rendkívül nagy gondot kell fordítani. Lehetőségeink az általános iskola minden osztályában és az osztályon-iskolán kívüli munkában is bőven vannak. Mai társadalmi életünk sok tényrt biztosít ehhez. A lényeg az, hogy ez a jogos nemzeti büszkeség mindig tettekben is nyilvánuljon meg.

A honvédelmi nevelés azt igényli továbbá, hogy minden általános iskolai pedagógus nagyobb gondot fordítson a *szocialista nemzeti jelleget kifejező szimbólumok* (a nemzeti zászló, a Magyar Népköztársaság címere, a nemzeti himnusz) tisztelésére, megbecsülésére. Minden általános iskolai osztályteremben legyen ott Népköztársasá-

gunk címere. Az osztályterem díszítése fejezze ki, hogy a szocialista Magyarország iskoláiban vagyunk. Mindezekről és még lényegesen több konkrét teendőről olvashatunk az általános iskolai tanulók tervszerű nevelésének programjában, a nevelési tervben. E nevelési feladatok megvalósításához színvonalasan és bőven tárják fel a módszereket a „Nevelőmunka az általános iskola 1–4. és 5–8. osztályaiban” című kötetek. Ezek az alapvető dokumentumok is segítséget adnak a honvédelmi nevelés megvalósításához.

A honvédelmi nevelés feladatainak jó megoldása érdekében nagyon fontos, hogy az általános iskolák teremtsenek kapcsolatot a honvédséggel, a tanulók elmeihessenek laktanyalátogatásokra és gyakran (osztályfőnöki és úttörő foglalkozásokon) találkozzanak honvédségünk meghívott tagjaival. Az eddigieknél intenzívebben kell biztosítani az általános iskolák felső tagozatában is a honvédelmi célzatú szakkörök tevékenységét. E szakkörök munkájához az illetékes MHSZ-szervek nagyon sok segítséget adhatnak. A tanulók az eddigi tapasztalat szerint is hamar megszeretik a repülő, rakéta-modellező, térképész, rádió stb. szakkörökben való tevékenységet. E szakköri tevékenység felélénkítése, megteremtése (a falusi iskolákban is) új szint vihet az úttörő csapatok, rajok, őrsök munkájába.

Az eddigiekből is kiderül, hogy a honvédelmi nevelés feladatait, az életkori sajátosságok figyelembevételével, az iskola irányítja, oldja meg, de nem egyedül, mert egyedül nem is tudná megoldani, hanem más szervekkel (úttörő, MHSZ, néphadsereg stb.) együttműködve. A félreértések elkerülése végett megemlítem, hogy e feladatok kihangsúlyozása és megvalósítása nem azt jelenti, hogy a militarista, a régi „levente” szellem tér vissza iskoláinkba. Erről szó sem lehet! S ettől nagyon kell óvakodni. Ismét hangsúlyozom, hogy a honvédelmi nevelés nem katonai képzés nyújtását jelenti az iskolákban, hanem az ennél több és sokoldalúbb nevelés.

Ezt a „többet” azonnal világosan látjuk, ha az általános iskolai tantárgyakat, e tantárgyak által nyújtott lehetőségeket vizsgáljuk a honvédelmi nevelés szempontjából. Elmondhatjuk, hogy az általános iskolai tantárgyak — most kiegészítve a „Honvédelmi ismeretekkel” — nagyon alkalmasak arra, hogy a szocialista hazafiságra és internacionalizmusra nevelés mellett a honvédelmi nevelés feladatait is megvalósítsuk. Ebből a szempontból a magyar irodalom és a magyar történelem tanítás lehetőségei jól ismeretek a pedagógusok előtt. A hagyományos módszerek mellett a korszerű oktatási módszereket és az audio-vizuális eszközöket is fel kell használni, hogy az ismeretek nyújtása mellett az erkölcsi érzelmeket is fejlesszük a tanulóknban. E két tantárgy óráin is formálnunk kell a tudatos cselekvéshez oly szükséges belátást és meggyőződést, különösen a dolgozó nép szeretete, munkája eredményeinek megbecsülése, a szocializmus ellenségeinek gyűlölete vonatkozásában. A zenei nevelés, a földrajz, a biológia és a többi természettudományos tantárgy oktatása során hangsúlyosan kell foglalkozni a jelenlegi tantervi kereteken belül a honvédelem szempontjából jelentős témákkal.

A testnevelési órák, sportfoglalkozások, a természetjáró mozgalom, az iskolai, úttörő kirándulások, az úttörő- és napközis táborok rendkívül jelentősek a honvédelmi nevelés szempontjából. Ezek nemcsak a tanulók testi fejlődéséhez, testi képességeiknek kibontakoztatásához járulnak hozzá, hanem sokoldalú erkölcsi-érzelmi alakulásukhoz is. A nevelési terv vázolja azokat a követelményeket és tevékenységi formákat, amelyek az edzettség, az ellenállóképesség fokozása érdekében, a mozgáskészségek, a testi képességek fejlesztése terén az általános iskolákban megvalósítandók, felhasználhatók. Mindezek a honvédelmi nevelésben nagyon fontosak. Lényeges lenne tehát a tanítási órákon kívüli testedzési, sportolási (úszás, evezés, kerékpározás, téli sportok stb.) lehetőségek bővítése, biztosítása a legkisebb falusi iskolában is. Az egészséges, erős magyar ifjúság neveléséhez, így a honvédelmi nevelés feladatainak jó megoldásához mindezek nélkülözhetetlenek. A rendszeres testedzés, a sportszerű szóra-

kozás „legyen benne” a tanulók életrendjében. Ez nevelés kérdése! Ennek érdekében az alsó tagozati osztályok vezetői, a felső tagozat szaktanárai, osztályfőnökei, az úttörővezetők, de a szülők is, minden tanuló esetében, tegyék meg a szükséges lépéseket. Ezzel az *életre nevelnek!*

*

Az új tantárggyal, a „Honvédelmi ismeretekkel” összefüggő nevelési tennivalók egy részét emeltük ki a komplexen jelentkező nevelési feladatok közül. Nyilvánvaló, hogy ezek egyike sem új feladat. Viszont a honvédelmi nevelés jó megoldása érdekében egy-egy feladat jobban kiemelkedik, hangsúlyosabb szerepet kap, illetve kell kapjon. Az általános iskolák eddig is igyekeztek megoldani az iskola alapvető feladatát, hogy az ifjúságot előkészítsék a szocialista társadalmi életre, amelynek szerves része *a szocialista magyar haza szolgálatára és védelmére való előkészítés is*. Az új tantárgy bevezetése, a fentiekben említett nevelési feladatok megoldása e tanévtől azt igényli, hogy az eddiginél nagyobb felkészültséggel és meggyőződéssel végezze minden pedagógus jövőt formáló munkáját. A pedagógusképző intézmények gyakorló iskolái mutatassanak példát az új tantárgy eredményes oktatásában és a honvédelmi nevelés feladatainak hatékony megoldásában.

SZELÉNDI GÁBOR

Tanítóképző Intézet, Kaposvár

Szocialista hazaszeretetre nevelés a 2. osztályos olvasástanításban

A szocialista hazaszeretetre való nevelés *gazdagabbá, sokszínűbbé válik a 2. osztályos olvasástanításban*. Egyrészt, mert megelőzi az első tanítási év, amelyben az *alapvető készségek* kialakítása mellett jelentős *ismeretekkel* gazdagodnak az elsőosztályosok, másrészt mert egyre jobban képesek megismerni a környezetüket, szülőföldjüket, *egyre bővülő körben tárul fel előttük a haza élete*.

A hazaszeretetre való nevelés folyamatából azt vizsgáljuk: *hol kínál lehetőséget a 2. osztályos olvasástanítás tantervi anyagának a feldolgozása tanulóink szocialista hazaszeretetre való nevelésében*. Milyen lehetőségeket biztosít a tantervi anyag a Nevelési tervben kidolgozott tevékenységi formák alkalmazására, s ezek segítségével a megfelelő szint elérése a tanulók szocialista hazaszeretetének kifejlésében.

1. *A szocialista hazaszeretet lényege épülő hazánk politikai, társadalmi és gazdasági rendjének szeretete*. A mi hazafiságunk elsősorban a jelenből és a szocialista fejlődés távlatából táplálkozik. Ezt a mai szocialista hazát kell szeretnie gyermekeinknek is, és ezt tettekkel kell bizonyítaniuk.

Cselekvő, alkotó hazafiságra van szükségünk, ennek kialakításán kell fáradozunkunk!

Nevelési Tervünkben *Szocialista társadalmunk magasabbrendűségének és távlatainak megértése, elfogadása* című fejezet ajánlott tevékenységi formája, *hogy vegye számba a (tanuló) otthoni és iskolai környezetében azokat a jelenségeket, eseményeket,*